

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาเรื่องนี้ใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งกำหนด
ใช้การวิจัยทั้งในเชิงปริมาณ (Quantitative) และในเชิงคุณภาพ (Qualitative)
เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการเปิดรับ และความต้องการรายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุ โดย
มีขั้นตอนการวิจัยในแต่ละวิธีดังนี้

วิธีการเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร
โดยพิจารณาจากชมรมผู้สูงอายุของโรงพยาบาลในสังกัดกรุงเทพมหานครทั้งหมดจำนวน 5 โรง
ซึ่งกระจายอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร ได้แก่

1. โรงพยาบาลกลาง
2. โรงพยาบาลตากสิน
3. วชิรพยาบาล
4. โรงพยาบาลหลวงพ่อทวีศักดิ์
5. โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์

โรงพยาบาลทั้งหมดนี้สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมีชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งสมาชิกมีอายุ
60 ปีขึ้นไป ไม่จำกัดเพศ การศึกษา อาชีพ สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม เข้าร่วมทำ
กิจกรรม และเข้ารับบริการจากทางโรงพยาบาล สมาชิกของชมรมผู้สูงอายุในโรงพยาบาล
ในสังกัดกรุงเทพมหานครมีดังนี้

- โรงพยาบาลกลาง มีสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 510 คน
 โรงพยาบาลตากสิน มีสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 620 คน
 วชิรพยาบาล มีสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 1,420 คน
 โรงพยาบาลหลวงพ่อทวีศักดิ์ มีสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 480 คน
 โรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์ มีสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 730 คน

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลาย
 ขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยขั้นแรกใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบธรรมดาค่า (Simple
 Random Sampling) จากโรงพยาบาลทั้ง 5 จากการสุ่มได้กลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษาคือ

ก. วชิรพยาบาล ซึ่งมีสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ 1,420 คน

ข. โรงพยาบาลกลาง ซึ่งมีสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ 510 คน

จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง
 จากสูตร (อ้างในวิเชียร เกตุสิงห์, 2537) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2} \quad (\text{เมื่อความเชื่อถือได้ของการเลือกตัวอย่าง} = 95\%)$$

เมื่อ n คือ จำนวนตัวอย่าง หรือขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N คือ จำนวนหน่วยทั้งหมด

ในที่นี้ได้แก่ จำนวนสมาชิกทั้งหมดของชมรมผู้สูงอายุวชิรพยาบาล
 และโรงพยาบาลกลาง คือ 1,930 คน

e คือ ความน่าจะเป็นของความผิดพลาดที่ยอมรับให้เกิดได้ ในที่นี้ ใช้ร้อยละ 5

ฉะนั้นค่า $e = 0.05$

เมื่อแทนค่าสูตร

$$n = \frac{1,930}{1 + 1,930(0.05)^2}$$

$$= 330$$

จะได้กลุ่มตัวอย่าง 330 คน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ไว้ทั้งสิ้น 330 คน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนกับจำนวนสมาชิกของทั้งสองชมรมสามารถจำแนกได้ดังนี้

ก. ชมรมผู้สูงอายุชิรพยาบาล จำนวน 243 คน

ข. ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลกลาง จำนวน 87 คน

จากนั้นผู้วิจัยจะทำการสุ่มตัวอย่างแบบธรรมดา (Simple Random Sampling) อีกครั้งหนึ่งจากบัญชีรายชื่อสมาชิกของชมรมที่ผู้วิจัยสามารถติดต่อทางไปรษณีย์ได้

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพทางเศรษฐกิจ
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ และความต้องการเนื้อหารายการโทรทัศน์และรูปแบบวิธีการนำเสนอ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในเชิงปริมาณ (Quantitative) เป็นแบบสอบถามพฤติกรรมการรับชมรายการโทรทัศน์และความต้องการการรับชมรายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น รายละเอียดเกี่ยวกับเครื่องมือมีดังนี้

1. วิธีการสร้างเครื่องมือ ได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ คือ

- 1.1 ทำการสำรวจเบื้องต้น (Exploratory) เพื่อนำข้อมูลที่สังเกตได้เบื้องต้นเป็นแนวในการสร้างแบบสำรวจเกี่ยวกับพฤติกรรมการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ของผู้สูงอายุ
- 1.2 ศึกษาจากเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านรายการโทรทัศน์
- 1.3 นำผลจากทั้ง 2 ข้อมาวิเคราะห์เพื่อสร้างแบบสำรวจให้ครอบคลุมจุดมุ่งหมาย

2. ลักษณะของแบบสอบถาม แบบสอบถามแบ่งเป็น 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้สูงอายุ เช่น เพศ รายได้ การศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการเปิดรับชมรายการโทรทัศน์ เช่น

ช่วงเวลาที่เปิดรับ ระยะเวลาในการเปิดรับ สถานีโทรทัศน์

ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านเนื้อหา เช่น กฎหมาย อาชีพ
สุขภาพ ศาสนา เป็นต้น

ตอนที่ 4 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการด้านรูปแบบและวิธีการนำเสนอ
รายการ

ตอนที่ 5 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสำรวจ

3. ความเชื่อถือได้

ก่อนที่จะนำไปใช้จริงผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามนี้ไปทดสอบ (pre-Test) กับ
ผู้สูงอายุ ในเขตตลิ่งชัน และเขตราษฎร์ธานีจำนวน 20 คน เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์เกี่ยว
ข้อง (Relevance) ของเนื้อหา ความเป็นไปได้ (Feasibility) ในแง่ของคำตอบที่จะ
ได้รับ ตลอดจนถึงความยากง่าย และความเข้าใจในภาษาที่ใช้

อย่างไรก็ตาม แบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้ จะออกแบบให้เหมาะสมกับผู้สูง
อายุโดยจะใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ตัวหนังสือมีขนาดโต เห็นได้ชัด และให้มีการเขียนน้อย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสำรวจให้กลุ่มตัวอย่างโดยส่งทาง
ไปรษณีย์และสอดซองติดแสตมป์ พร้อมจำหน่ายซองถึงตัวผู้วิจัย โดยมีคำชี้แจงเพื่อชี้แจง
รายละเอียดเกี่ยวกับการศึกษาครั้งนี้และวิธีการตอบแบบสอบถาม

กรรมวิธีทางข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จ
รูปทางสถิติ SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) ตามขั้น
ตอน คือ

1. นำแบบสำรวจที่ได้รับกลับคืนมา ทำการคัดเลือกแบบสำรวจที่ไม่สม
บูรณ์ออกไป ส่วนแบบสำรวจที่สมบูรณ์ จะนำมาเป็นข้อมูลสำหรับการวิจัย

2. จัดแบ่งประเภทของแบบสำรวจตามลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

3. แปลงข้อมูลจากแบบสอบถาม เป็นรหัส
4. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าทางสถิติ ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์
5. แปลผล
6. ทำรายงานสรุปผล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Method) โดยคำนวณค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปและพฤติกรรมการเปิดรับสื่อโทรทัศน์
2. การทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing) โดยทำการทดสอบค่าไค-สแควร์ (Chi-Square test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

วิธีการเชิงคุณภาพ

การวิจัย การเปิดรับสื่อและความต้องการรับชมรายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครนี้ นอกจากจะใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยกำหนดใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) ซึ่งเป็นการค้นหาความจริงในเชิงกว้างแล้วยังได้ทำการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) ซึ่งเป็นการค้นหาความจริงในเชิงลึกควบคู่ไปด้วย โดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมและความต้องการรายการโทรทัศน์ของผู้สูงอายุ และนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) โดยมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง สมาชิกชมรมผู้สูงอายุที่มาร่วมทำกิจกรรมกับชมรมโดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ผู้รับผิดชอบชมรมผู้สูงอายุของทั้ง 2 โรงพยาบาล โดยทำการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุวชิรพยาบาล และโรงพยาบาลกลาง เป็นจำนวน 2 กลุ่ม แต่ละกลุ่มสัมภาษณ์ผู้สูงอายุจำนวน 8 คน

การรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้การจัดสนทนากลุ่ม จำนวน 2 กลุ่ม ในการพิจารณาเลือกบุคคลเพื่อเข้าร่วมในวงสนทนา ผู้วิจัยได้สำรวจรายชื่อผู้ที่มาร่วมทำกิจกรรม แล้วจำแนกออกตามเพศ ฐานะทางเศรษฐกิจ และระดับการศึกษาทั้งนี้ได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ และประธานชมรมผู้สูงอายุนอกจากนั้นแล้ว ในการเลือกผู้สูงอายุเข้าร่วมกลุ่มสนทนา ผู้วิจัยยังได้คำนึงถึงสุขภาพอนามัย และความสามารถในการได้ยินด้วย

ในการรวบรวมข้อมูลโดยการจัดสนทนากลุ่มนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำแนวคำถามสำหรับเป็นแนวทางในการสนทนากับกลุ่มผู้สูงอายุโดยเฉพาะ โดยจำแนกเป็นคำถามหลักได้ดังนี้

1. มีงานวิจัยเกี่ยวกับรายการโฆษณากับผู้หญิง พบว่าผู้หญิงที่อายุมากกว่า 40 ปี บอกว่าโฆษณามักใช้แต่สาว ๆ และเห็นความชราเป็นสิ่งที่น่าชิงชัง (เช่น ครีมขจัดรอยเหี่ยวย่นต่าง ๆ) อยากทราบว่าผู้สูงอายุมีความคิดอย่างไรกับโฆษณาเหล่านี้
2. ดูโฆษณาสายสีพันพาโรคอนเท็กซ์ หรือนมตราหมี ที่มี ม.ร.ว.ถนัดศรี สวัสดิวัตน์ เป็นผู้แสดง ท่านชอบหรือไม่ เพราะอะไร
3. พวกละครโทรทัศน์ที่ชอบเอาคนหนุ่มสาวมาเล่นเป็นคนแก่ ๆ ท่านเห็นว่าเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
4. รายการ "วงเวียนชีวิต" ที่นำเสนอในช่วงข่าวของช่อง 3 ที่ชอบเอาคนแก่ที่ยากจนมีความลำบากมาเผยแพร่ และขอร้องให้คนช่วยเหลือ ท่านชอบหรือไม่ อย่างไร
5. ภาพของผู้สูงอายุที่ถูกนำเสนอในโทรทัศน์ เหมือนกับภาพของผู้สูงอายุที่มีอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริงหรือไม่
6. ถ้ามีรายการโทรทัศน์ เฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ ท่านอยากให้เป็นเรื่องอะไรมากที่สุด มีพิธีกรอยู่ในวัยใด เพลงประกอบควรเป็นอย่างไร
7. ท่านคิดว่าโทรทัศน์ควรนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับผู้สูงอายุอย่างไร จึงจะทำให้คนสูงอายุมีคุณค่าต่อสังคม
8. ท่านอยากเรียกร้องให้โทรทัศน์ช่วยเป็นปากเป็นเสียงแทนผู้สูงอายุ ในเรื่องต่าง ๆ หรือไม่ (ตัวอย่างเช่น สะพานลอยคนข้ามถนน การออกแบบไม่ได้คำนึงถึงผู้สูงอายุ มีทั้งความสูงและความชัน ทำให้คนสูงอายุไม่นิยมใช้ ทำให้เกิดอันตราย) และท่านคิดว่าควรทำอย่างไร

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก
2. การสังเกต

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อเสนอแนะและทัศนคติของผู้สูงอายุ โดยวิเคราะห์บทบาทของผู้สูงอายุ ทั้งในฐานะผู้รับ (Passive) คือ ในฐานะผู้ชมรายการโทรทัศน์ และในฐานะผู้ส่ง (Active) คือในฐานะของผู้กระทำการ โดยวิเคราะห์คุณค่าและบทบาทที่มีต่อสังคม